

www.unijakm.org

УНИЈА

ИНФО

 UNHCR
The UN Refugee Agency

Број 39-40.

Год. IV

Београд

новембар-децембар 2007.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

СТОП Ирлизацији...

IV ГОДИШЊА КОНФЕРЕНЦИЈА УНИЈЕ -

САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КИМ

УНИЈА - САВЕЗ УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КиМ, СРЕДИНОМ ДЕЦЕМБРА, ОРГАНИЗОВАЛА IV ГОДИШЊУ КОНФЕРЕНЦИЈУ, ПОД НАЗИВОМ

СТОП ИРЛИЗАЦИЈИ... ДА ЛИ СЕ РАСЕЉЕНИШТВО ПРЕТВАРА У ПРОЦЕС БЕЗ РЕШЕЊА?

Расељеништво се све више претвара у процес коме се не види решење, једногласно су закључили учесници IV Годишње Конференције Уније, одржане 17. децембра, у хоџелу “Палас”, у Београду. Према подацима изнетим на Конференцији, више лица је напустило простор КиМ, нешто што их се вратило. Расељени нису довољно информисани о стварима које се тичу њихових права на узурпирану имовину, права из радног односа, здравства, школства и других области, а многи од њих, поштошво они из ромске популације, још нису остварили права ни на лична докуменџа. О процесу инџеграције и економском оснаживању расељених, још увек нико озбиљно не говори, иако се велики број расељених лица налази на граници преживљавања.

Пише: Жељко Ђекић

На овом скупу, којим су председавали **Доста Палић**, председница Управног одбора и **Драган Смиљанић**, извршни секретар Уније, учешће у раду, осим расељених лица, узели су и повратници на КиМ, лица која тај простор нису ни напустила, као и представници Министарства за КиМ Владе Србије, Комесаријата за избеглице, UNHCR-а, UNMIK-а, UNDP-а и многих домаћих и међународних невладиних организација.

ПРОМОВИСАТИ ПРАВО НА ПОВРАТАК

Отварајући Конференцију **Ленарт Коцалаинен**, шеф Представништва UNHCR-а за Србију, истакао је да

би сама расељена лица, преко својих удружења, требало да обезбеђују информације везане за тренутно стање на КиМ.

“Ви морате јасно и гласно да изразите своје бојазни и забринутости и да објасните развој догађаја на Косову својим чланицама, својим организацијама и свим расељеним лицима. Зато је неопходно ваше присуство у Приштини, како бисте могли имати снажан глас који се чује у том процесу. Што се тиче повратка на Косово, позиција UNHCR-а, наше становиште у основи, остаје непромењено. Услови тамо не омогућавају да сада промовишемо повратак на Косово. Међутим, право на повратак треба да се промовише, као и унапређење услова на Косову такође, како би се омогућио повратак већег броја расељених. Наравно, ми смо против обавезног повратка и Срба и Рома на Косово у садашњим условима и драго нам је што Влада Републике Србије заиста, у великој мери, поштује тај важан принцип, што значи да нема присилног повратка”, рекао је, у уводу свог излагања, Коцалаинен.

Навео је да је кроз последње истраживање, 50 одсто расељених Срба изразило жељу за повратком на Косово, док је међу Ромима тај проценат мањи и износи само 20 процената. “Ти износи показују да значајан део расељених жели да се врати на Косово ако би постојали одговарајући услови. Повратак, у већем обиму, немогућ је због безбедносне ситуације, неповерења у тамошње власти, непостојања слободе кретања, нерешених имовинских односа. Социоекономски услови су такође важни, међутим, они су ипак секундарни што се тиче препрека за повратак. “, истакао је

КОНФЕРЕНЦИЈА

Коцалаинен, наводећи да, када је повратак у питању, UNHCR-у није важно оно што говоре политичари, него оно што кажу сама расељена лица.

“UNHCR је са своје стране, уз подршку UNMIK-а, покушао да промовише дијалог између Владе у Београду и ПИС Косова. Тај процес траје већ неколико година, не претерано успешно. Прошле године је одржан састанак техничке подгрупе, четири састанка су одржана од децембра 2004. године и прилично је јасно, у овом процесу, да Влада Србије представља активнију страну. Међутим, напредак је могућ само ако постоји политичка жеља и воља за њим и такође међународни притисак, како би се се наставило са дијалогом”, рекао је Коцалаинен.

По подацима UNHCR-а, већина расељених живи у девет градских центара у Србији, а највише њих, 30 одсто у Београду. Око пет хиљада расељених још живи у колективним центрима у Србији, изнео је резултате анкете Коцалаинен. “Без обзира на статус Косова, ИРЛ имају право на повратак на Косово и такође, имају право да остану у Србији, као њени грађани. Њихово право на држављанство, на грађански статус у Србији, треба да буде ојачан. ИРЛ која немају своје ресурсе за потпуну интеграцију требало би да добију подршку од државе и од међународне заједнице”, закључио је Коцалаинен.

ПРИШТИНА ОПСТРУИШЕ ПОВРАТАК

“Масовнијег повратка Срба и других неалбанаца на Косово нема због опструкције Привремених институција

Уводничари: Дражан Смиљанић, Досџа Палић, Ленарџ Коцалаинен и Душан Пророковић

самоуправе у покрајини и неадекватног реаговања међународне заједнице, пре свих UNMIK-а”, истакао је, у свом излагању, **Душан Пророковић**, државни секретар у Министарству за Косово и Метохију.

“Не постоји јасан политички оквир за повратак. Ту мислим на UNMIK, Привремене институције на Косову и Владу Србије. Прве две стране нису показале оптимизам и зато смо ту где јесмо”, рекао је Пророковић, наводећи да је последња најјава да ће процес повратка бити пребачен са UNMIK-а на локалне институције у апсолутној супротности са Резолуцијом 1244 Савета безбедности, неприхватљива за српску заједницу.

“Желимо да разговарамо са албанском страном, има

ЗАКЉУЧЦИ IV ГОДИШЊЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ УНИЈЕ

1/ Ни после осам година тражења одговора на бројна питања, интерно расељена лица не могу да пронађу решење за веома тешку ситуацију у којој се налазе, тако да се, с правом, може рећи да се расељеништво све више претвара у процес за који се не види решење.

2/ Унија није задовољна процесом повратка на Косово и Метохију, јер све чињенице указују да повратак није сигуран и одржив. Постоје озбиљне индикације да је број оних који напуштају простор КиМ, већи од броја повратника. Без јасно изражене политичке воље за организовани повратак од стране Привремених институција самоуправе Косова на свим нивоима, а посебно без снажнијег притиска међународне заједнице у подршци повратку, резултати овог процеса, у наредном периоду биће још поразнији.

3/ Неповредивост приватне својине и повраћај имовине су кључни за процес изналажења решења за ИРЛ. Унија позива Специјалног представника Генералног секретара УН на Косову и Метохији, да хитно донесе одлуку о продужењу рока за подношење имовинских захтева Косовској имовинској агенцији који је истекао 3. децембра 2007. године, јер је због неинформисаности, велики број интерно расељених лица са КиМ, остао без могућности да уђе у посед своје отуђене и узурпиране имовине на простору Косова и Метохије.

4/ Живот интерно расељених лица са Косова и Метохије врло је тежак. УНИЈА-Савез удружења интерно расељених лица са Косова и Метохије, позива представнике Владе Републике Србије да формирају интер-министарско координационо тело, састављено од представника свих релевантних министарстава Владе које би се бавило проблемима ИРЛ и које би омогућило ефикаснију стратегију за лакши приступ ИРЛ основним социјално-економским правима и за достојанствен начин живота током расељења.

5/ ИРЛ морају да имају приступ свим информацијама које се тичу њиховог живота и могућих решења, као и да учествују, заједно са свима другима, у изналажењу решења њихових проблема.

КОНФЕРЕНЦИЈА

довољно тема за разговор, али је међународна мисија једина одговорна за повратак”, истакао је Пророковић. Казао је да нема повратка без регулисања имовинских односа, подсетивши да су кандидати Албанаца за председнике општина, одборнике и посланике, на минулим изборима, на Косову, приказивали у имовинским картонима узурпирану српску имовину. Зато је позвао Србе да пријаве имовину, нагласивши да ће у следећој години посебна одговорност за повратак бити на Косовској имовинској агенцији.

Државни секретар у Министарству за Косово и Метохију је најавио да ће Влада Србије самостално кренути у процес повратка расељених на Косово, наводећи да расељени не могу да се ослоне на Албанце и UNMIK. “Циљ је да економски и структурно ојачамо средине у којима Срби живе”, казао је Пророковић, додајући да је цела сума из Националног инвестиционог плана за Косово предвиђена за побољшање услова живота “Сви могу да мењају своје ставове о Косову, али Србија неће”, закључио је Поророковић, истичући да је власт у Београду успела да задржи Србе у покрајини.

Након уводних излагања представници Управног одбора Уније **Роберт Станојевић**, **Златко Маврић**, **Радмила Вулићевић** и **Славица Милуновић**, били су уводничари у наредне четири теме.

ПОВРАТАК, ИНФОРМИСАЊЕ, ПРАВНИ ПРОБЛЕМИ И ЕКОНОМСКО ОСНАЖИВАЊЕ

Говорећи о повратку, Станојевић је најпре изнео податке о броју ИРЛ са КиМ који се тренутно налазе на простору централне Србије. Овај број, према подацима UNHCR-а, у овом тренутку, износи 206.144 расељена лица, док према истом извору број оних који су се вратили на КиМ 16.661 особа. Док је од тог броја њих 7.228 српске националности. Станојевић је навео да се Координациони центар не слаже са овим подацима и да они сматрају да на КиМ тренутно има само 3.501 повратник српске националности. “Највећи део функционалних одговорности за добровољни повратак је пренесен на Привремене институције самоуправе Косова, примарно на Министарство за заједнице и повратак. И поред тога што компоненте власти имају примарну дужност, а и одговорност да створе услове и обезбеде средства за повратак, чињеница је да оне то

не чине, истакао је Станојевић, говорећи још и о Ревидираном приручнику за одрживи повратак и другим донесеним документима, који се такође не поштују.

Многи учесници скупа, јавили су се за дискусију на ову тему. **Бранислав Дудић**, повратник у Призрен, наглашава, ни ове мизерне цифре о броју оних који су се вратили нису тачне. По њему од наведених 626 повратника у Призренски регион, сад има једва нешто више од стотињак, а број повратника у сам град свео се на два слова, нагласио је Дудић.

ЗАБРАЊЕНЕ ЗОНЕ

Учествујући у дискусији **Златко Петровић**, расељено лице из Мовљана, општина Сува Река, изнео је податак да се у ову општину није вратило ни једно лице. Да им се низ година обећава повратак у Муштуште, а нека села суворечке општине, као што су Сопино и Лешане, представљају забрањене зоне, не само за повратак, већ и за обилазак својих домова. Ову чињеницу потврдила је и **Марина Крмонезе**, из Данског савета за избеглице, истичући да ова организација у

Марина Крмонезе и Златко Петровић у пријатељском ћаскању након бурне дискусије

сарадњи са UNHCR-ом, већ дужи временски период инсистира да се ови проблеми реше и да ће у том правцу деловати и у наредној години. Представница канцеларије шефа мисије UNHCR-а у Приштини, затражила је да јој се писменим путем достави које то општине не дозвољавају организовање “Иди-види” посета, нудећи

МЕДИЈИ

Позиву да присуствују раду Конференције одазвало се преко 15 медијских кућа. Већина новинара коректно је пренела изјаве учесника Конференције, нажалост, не наглашавајући и где су оне дате. У циљу боље сарадње с медијима, Унија је упутила свим редакцијама саопштење за јавност са закључцима Конференције које је објављено у већем броју медија и тиме допринело ширењу информација о проблемима са којима се сусреће 206.144 интерно расељених лица.

КОНФЕРЕНЦИЈА

ПОРУКА ШЕФУ UNMIK-A

АПЕЛ ЗА ПРОДУЖЕЊЕ РОКА ЗА ПОДНОШЕЊЕ ИМОВИНСКИХ ЗАХТЕВА КОСОВСКОЈ ИМОВИНСКОЈ АГЕНЦИЈИ (КРА)

Трећи децембар 2007. године, био је последњи рок за подношење имовинских захтева Косовској имовинској агенцији. Уколико Специјални представник Генералног секретара УН за Косово не продужи овај рок, Косовска имовинска агенција (КРА) више неће примати захтеве, а интерно расељена лица ће заштиту својих имовинских права једино моћи да траже пред судовима на Косову. Због тога УНИЈА – Савез удружења интерно расељених лица са Косова и Метохије, испред популације интерно расељеништва у Републици Србији, чији је број 206.144, захтева да се продужи рок за подношење захтева Косовској имовинској агенцији, како би се пружила могућност свим интерно расељеним лицима са Косова и Метохије, да заштите своја имовинска права на Косову и Метохији, те упућује отворен апел Специјалном представнику Генералног секретара УН за Косово, г. **Јоакиму Рикеру** за продужење рока.

помоћ да се тај проблем превазиђе. **Ева Кицлер** из UNDP-а Приштина, говорила је о индивидуалном повратку расељених и истакла да је добро да Унија сада има канцеларију на Косову, како би преко ње могла, овој организацији, дати спискове заинтересованих за овај вид повратка.

БРЖИ ПРОТОК ИНФОРМАЦИЈА

Златко Маврић говорећи о значају процеса информисања ИРЛ, истакао је да је овај процес сада много бољи него раније, али не онакав какав би требало да буде. Учесницима Конференције представио је све оно што Унија ради на овом пољу наводећи Билтен Уније, радиоемисије, прилоге које ова организација ради за тв емисију Повратак и електронску и хард верзију Билтена са извештајима са ОРГ. Маврић је изразио жаљење што

Размена искуства, Живојин Ракочевић, уредник КИМ Радија, Бранислав Скробоња, из удружења ГКИМ и Боровоје Виђевић, доскорашњи потпредседник СО Лиљан

је престала да се емитује радио емисија, најављујући да има назнака да би њен даљи рад могло да финансира Министарство за повратак. Да информације о про-

Детаљ са Конференције

BLEMIMA расељених и људи који су остали да живе на КиМ, поготово оне из свакодневног живота, не изазивају медијску пажњу, сматра и **Живојин Ракочевић**, главни и одговорни уредник КИМ Радија и часописа "Глас југа". Много више пажње изазивају ексцесне ситуације, додао је он, него економска проблематика, на пример. Ракочевић је потврдио да ће радио чији је он уредник подржати емитовање Унијине радио емисије, реемитовањем на простору КиМ.

А да је бржи проток информација неопходан, најбоље знају лица која имају правне проблеме, рекла је уводничарка, у овај сегмент Конференције Радмила Вулићевић.

"Ми смо правне проблеме груписали у две основне категорије. На оне проблеме с којима се расељени сусрећу на КиМ, и на оне на које наилазе у централној Ср-

бији у расељењу. На КиМ, основни проблеми су недостатак личне и имовинске документације, приступ имовини и судовима и имовинско-правна питања. У Србији то су најчешће прибављање имовинске и личне документације као и остваривање социјалних права. Када се ради о проблемима на КиМ, то су поново категорије и једна од њих врло важна јесте рад правосуђа на КиМ, где расељена лица имају отежан приступ правосудним органима. Такође, проблем јесте неажурност у решавању служби за надокнаду штете која је настала након прогона Срба 1999. године, истакла је Вулићевић, посебно нагласивши проблеме ромске популације.

О овој проблематици говорила је и **Иванка Костић**, извршни директор НВО “Праксис”. “Забринута сам да многе институције не обраћају довољно пажње, за продужење рока за подношење имовинских захтева Косовској имовинској агенцији. Тај рок је истекао 3. децембра и неопходно га је продужити. Јер уколико неко није поднео захтев КИА, он ће морати да се обраћа судовима на КиМ, а непотребно је говорити колико ће то људима бити тешко. Једино специјални представник УН на КиМ, **Јоаким Рикер**, може да продужи тај рок. До сада то није урађено и зато је неопходно да се да прилика свим људима који нису поднели захтев да то ураде”, нагласила је она.

Организатори Конференције Уније

ИНТЕР-МИНИСТАРСКО КООРДИНАЦИОНО ТЕЛО

Достојанствен живот и економско оснаживање у срединама привременог боравка била је тема о којој је говорила **Славица Милуновић**. Она је рекла да многа ИРЛ још увек нису донела коначну одлуку да ли желе да се врате или интегришу у средину у којој се сада налазе. Истакла је да највећи број расељених живи као подстанар (40 процената), код рођака (30 процената), сопствени смештај има 28 процената, док су два процента ИРЛ смештена у колективним центрима. Она је изнела податке о запослености, наглашавајући да иако су расељена лица образованија него становништво централне Србије, теже долазе до посла. Говорећи о економском оснаживању породица ИРЛ, рекла је да повећањем профита сама породица добија већи осећај сигурности. О овој теми говорио је и **Давор Рако**, из Представништва UNHCR-а Србија, између осталог рекавши, да Конференција предложи Влади Србије оснивање интер-министарског координационог тела, састављеног од представника свих релевантних

министарстава Владе, које би се бавило проблемима ИРЛ и које би омогућило ефикаснију стратегију за лакши приступ ИРЛ основним социјално-економским правима. Учествојући у расправи **Примислав Станојевић**, расељено лице из Призрена, нагласио је, да се плаши да ће наредне генерације расељених са КиМ бити најсиромашнији део популације у Србији. Када расељени исцрпе резерве, а њихова деца теже буду долазила до посла од домицилне, десиће се оно што сам рекао, навео је он и изразио критику свима онима, пре свега представницима државних органа који су позвани, а нису се одазвали да присуствују овом скупу. Јер, како је рекао, нико надлежан не може одговорити на бројна питања које су расељени данас поставили.

После паузе, Драган Смиљанић, извршни секретар Уније, изнео је закључке, који су једногласно усвојени. Доста Палић, председница Управног одбора Уније, захвалила се свима онима који су учествовали у раду Конференције и пожелела им много среће у наредној години.

Фотографије: **Ђуро Куљанин, Дејан Милисављевић и Златко Маврић**

АМЕРИЧКИ АМБАСАДОР ОБИШАО ПОРОДИЦЕ ИЗБЕГЛИХ И РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА КОЈИ СУ ДОБИЛИ ДОНАЦИЈЕ ВРМ-А

КОРИСНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

У организацији америчке амбасаде, Cameron P. Munter, новонаименовани амбасадор САД-а, у нашој земљи са супругом, ше Браниславом Јукић, координаторком за расељене и асистенткињом Аидом Курић, обишли су избегле и расељене породице са Косова и Метохије, у региону Смедерева. У разговору са њима сазнао је основне проблеме са којима се сусрећу и на који начин, у новим срединама, усјевају да организацију свој животи.

Поред тога, амбасадор је желео да сазна колико им је помогла донација кроз опрему, купљена за развијање властитог бизниса. Осим породица расељених у приватном смештају, амбасадор је обишао колективне центре у Ковину и Рачи.

Вишечлана породица **Цветка Јаћимовића**, угостила је посетиоце из америчке амбасаде. Цветко је 1999. године, са својом породицом, избегао из Витине. Са супругом **Љиљаном**, два сина, две снаје и троје унучади, тренутно живи у скромној кући у Смедереву.

У разговору са амбасадором, Цветко се поново подсетио свог прогонства са Косова, становања код рођака

и пријатеља и патње за родним местом. У Витини му је све срушено. Посебно жали за кућом и пословним простором који се налазио у центру Витине. Амбасадору показује фотографије. Доминира слика његове некадашње месаре. Испред ње Цветко, газда, домаћин. Било некада, каже, а сада поново креће од нуле. Занат није заборавио. Поново пружа месарске услуге, али

углавном радећи за друге. Нема средстава да отвори властиту радњу. На крају посете Цветко је, са супругом, демонстрирао своје умеће америчком амбасадору и показујући на фрижидер, замрзивач и машину за обраду меса, које је добио као донацију за поновно покретање свог посла, још једном се захвалио на томе.

Поред обиласка породица, Cameron P. Munter са сарадницима имао је и радни ручак са представницима невладиних организација, Солидарност, Божур, Комитет за заштиту ратом погођених лица (WPRPC) и Балканским центром за миграције (BCM). Представници удружења упознали су госта са проблемима ИРП у остваривању њихових права и активностима које проводе у решавању истих.

На крају посете амбасадор Munter се захвалио представницима невладиних организација и интерно расељеним лицима, на корисним информацијама које је добио, нагласивши да ће му много значити у будућем раду.
Текст и фото: **Славица Милуновић**

ПОВРАТНИЦИМА У СЕЛА ДОБРИ ДУБ И НАКАРАДЕ, УРУЧЕНИ СУ КЉУЧЕВИ ИЗГРАЂЕНИХ КУЋА

Овај пројекат финансиран од стране UNDP-а, реализовала је НВО "Европска перспектива" која је припрему за повратак радила са локалним невладиним организацијама "Божур" из Смедеревске Паланке и "Глас Косова" из Крушевца.

Свечаној церемонији усељења у тридесет српских и ромских кућа присуствовали су представници међународне заједнице, ПИС Косова и већи број повратника у ова два села. Као баланс компонента пројектом су изграђене и четири куће за примајућу, албанску заједницу. (С.М.)

АКТИВНОСТИ УДРУЖЕЊА “БОЖУР” НА ПОВРАТКУ РАСЕЉЕНИХ У КОШ И ОПРАШКЕ И ЊИХОВОМ ЕКОНОМСКОМ ОСНАЖИВАЊУ

ИСПУЊЕЊА ОБЕТАЊА

Село Кош у општини Источ, до ратних догађања, имало је 110 српских кућа у којима је живело око 700 становника. У суседном селу Опрашке, у 42 куће, боравило је преко 300 мештана. Јуна 1999. године, становници оба села, напустили су своје домове, који су поштом сачувани и уништени до темеља. Након седам година, почела је изградња кућа и повратак расељених. У Кошу је укључено изградња 51 кућа, у Опрашкама 13 и већина њих је усељена.

Припремила **Наташа Вујовић**

Овај пројекат је реализовао Дански савет за избеглице Косово, Канцеларија Пећ, у сарадњи са партнерском организацијом “Божур”, Смедеревска Паланка, једном од чланица Уније.

Село Опрашке, након 1999. године

ДВЕ ГОДИНЕ КАСНИЈЕ

Ситуација у Кошу и Опрашкама од пре две године, након доласка првих повратника, није се много изменила. Рекло би се да је остала иста. Оно што је евидентно је то да повратници живе у својим кућама, покушавајући да се изборе са низом проблема за које локалне структуре власти немају много разумевања.

Једна од повратничких група по доласку у Кош

У Кошу је ситуација нешто боља, с обзиром да је већина повратника стално у својим кућама, док је у Опрашкама ситуација видно лошија. У Опрашкама, због лошег пута, мањег броја изграђених кућа, а самим тим и мањег броја повратника, живот је изузетно тежак. У овим зимским временима готово неподношљив.

Проблема има и у Кошу. Највише са водом, с обзиром да у селу постоји само један извор са кога се снабдевају и Срби и Албанци. Мештани причају да ни међуетнички односи нису најбољи. Албанци секу дрва у српским шумама, обијају незапоседнуте куће, а није редак случај крађе стоке. Безбедносна ситуација је тренутно мирна, али како нам рекоше повратници, због

ДЕЦА КАО ОХРАБРЕЊЕ

Ретко у повратничким срединама могу да се сретну млађи људи. Поготово деца. У ова два села није такав случај. У Кошу и Опрашкама живи двадесетак деце. Њих петнаест похађа основну и средњу школу у Осојанима, четири километра удаљеном од Коша, а петоро деце има између једне и шест година. Породица **Лацмановић** најбоље илуструје овај пример, јер су се у Кош вратиле све три генерације.

Фото: **Милан Кончар**

нерешене ситуације око статуса покрајине неизвесност се осећа на сваком кораку.

Тек по неки мештанин села успео је да се запосли. Двоје њих у бази KFOR-а, троје у државним институцијама Мало, да би се преживело.

ЕКОНОМСКО ОСНАЖИВАЊЕ

Непосредно по повратку расељених, подсетићемо на изјаву представника удружења “Божур”, у једном од ранијих бројева нашег часописа, у којој су рекли: “да смо ми ту да подсећамо да су се људи вратили, да их не смемо заборавити и да им морамо помоћи да истрају и да се изборе за бољи живот”. И “Божур” их није заборавио. Стално је уз њих, помажући им у границама својих могућности.

Почетком 2006. године, ово удружење је постало члан KIP мреже Данског савета за избеглице Косова. Кроз реализацију пројекта „Економско оснаживање породица у Кошу и Опрашкама”, омогућио је повратницима да се самостално окупе око идеје о заједничком послу у циљу економске реинтеграције у заједницу.

Четири групе које су се окупиле око идеје о заједничком бизнису након стручних тренинга у писању про-

Дешаљ приликом посете фабрици „Лумко“, Врање

јеката и израде бизнис планова, одабрале су своје менаџере, који ће их представљати и заступати у процесу регистравања, а касније и вођења предузећа.

Две групе су се окупиле око идеје о узгоју товних јунади, трећа група око узгоја оваца, а женска група око отварања кројачке радионице. Све четири групе су након едукације имале и радне посете успешним предузећима које се баве овим послом, како би на лицу места виделе процес рада, успоставиле контакте и самим тим креирале своје пословне идеје на основу стеченог искуства. Након прикупљене документације, уз помоћ правног саветника, менаџери су, уз помоћ Божура, регистровали четири деоничарска друштва; „Свилен конач., доо, кројачка радионица, „Мерино., ДОО, за узгој оваца, „Бразда., ДОО, за узгој товних јунади и „Блегтори., ДОО за узгој товних јунади.

Полазнице курса кројачке радионице

НАСТАВИТИ СА ПРОЈЕКТИМА

Све ове активности вођене током 2006. године, биле су припрема за добијање бесповратне донације од Божура. У току 2007. године, предузећа су припремила простор потребан за рад, а након одабира најповољнијих понуда, донације у виду опреме су достављене деоничарима.

Уз пригодну свечаност, која је приређена у Кошу, а у присуству представника Данског савета за избеглице Косова, UNMIK-а, UNHCR-а, KFOR-а и других, комплетна опрема за шивење, 25 оваца, 22-оје товних јунади и хране предато је директорима предузећа, који су потписали уговоре о донацији.

Овај пројекат је имао максималну подршку **Бајрама Ђељаја**, општинског службеника за повратак у Истоку, од саме идеје покретања, до његове реализације. Божур је испунио своје обећање, да повратнике неће заборавити и наставиће са реализацијом сличних пројеката, јер је економска егзистениција повратника приоритет и једина реална опција њиховог опстанка.

Фото: Удружење „Божур“ и архива Билтена

Изградња кућа у Опрашкама

РАСЕЉЕНИ У ПОСЕТИ СЕЛУ СМАЋ КОД ПРИЗРЕНА

ПРЕДСКАЗАЊЕ

У село Смаћ, расељени су се вратили 2004. године. Израђено је осам, од захтеваних 42 куће и на томе се сјало. Разлоз, повратници сјално живе само у једној кући, у дружој љовремено, а остале су љразне. Насјтавак зрадње, надлежни условљавају љовратком расељених, а они, као разлоз збоз којез су куће љразне, наводе сјтрах, односно бомбу бачену на љовратничку кућу, одмах након реконсјструкције.

Представник расељених из овог места, учесник ОРГ, **Бранко Ђекић**, успео је, у сарадњи са Данским саветом за избеглице и Удружењем “Свети Спас”, да уговори још једну “Иди-види” посету, како би се расељени информисали о условима за повратак.

САН

За пут се пријавило 12 расељених, потенцијалних повратника. На самом старту, касни се више од пола сата. Нису сви стигли. Пред полазак, поново се позивају (по ко зна који пут) сви који су на списку, а нису дошли. **Станојка Ђорђевић**, одговара да је нешто ружно снала (сањала) и да због тога неће на пут. Предсказање. Преостала четворица који су такође

одустали, нису нам рекли шта су сањали, нити разлог недоласка. Једноставно, одлучили да не иду. Нас 10 ипак креће на пут, у нади да се Станојкин сан и предсказање неће остварити. Успут, Бранко сапутницима објашњава шта ће на путу видети, са киме ће се срести, и како би требало да тече састанак. Веома је важно са састанка добити конкретне одговоре и заузети ставове око наставка реконструкције. Ако се на томе ништа не уради, долазак је био беспредметан. Очекују да их у селу сачекају комшије Албанци. Кажу, добро су са њима живели и нема разлога да их не дочекају. У возилу је и повратник **Чедомир Крстић**. Иако по правилима, повратници не потпадају под ову врсту подршке, Дански савет прави изузетак, како би Чедомир, на састанку у Призрену, изнео разлоге зашто није у својој кући. Зашто му је кућа празна.

На прву дестинацију, Брезовицу, стижемо веома рано. У хотелу “Нарцис” свадба. Позивају нас да се прикључимо. При-

хватамо. А свадба, ко свадба. Косовска. Преко 200 људи, весело, богато. Ништа необично, само да се не дешава на крајњем југу Косова и Метохије, у српској енклави, 48 сати пред дан Д. Дуго најављивани 10. децембар. На свадби пуно младих. Давно нисмо видели овако веселу свадбу. Изгледа да смо у избеглиштву заборавили како изгледа права српска косовска свадба. И тако до раног јутра.

ПОСЕТА

А јутро, сунчано. Стижемо до Призрена. Због скорог пожара у згради општине и нагомиланих обавеза локалних званичника, организатор посете нас обавештава да прво идемо у обилазак села, а да се након тога враћамо на састанак. Кажу да је полиција већ у селу и да нас тамо чека. С обзиром да сматрају да је безбедност на нивоу, не треба нам пратња, тврде домаћини. После двадесетак минута вожње, стигосмо у Смаћ. Испред села несвакидашњи догађај. У истом тренутку, кроз село се протежу паралелно две дуге. Јасне и дугачке. Прате нас више од пола сата у обиласку села. Полиција на уласку у село, покушава да делује што више неупадљиво. Учесници посете на почетку села, код школе, излазе из возила и крећу према селу.

Успут обилазе куће. Прва је на путу кућа породице Ђекић, или боље речено, три куће породице Ђекић. Од којих, две нове. Још су више оштећене од задње посете. Ваљда је то одговор комшија на Ђекићево ангажовање на повратку расељених. При проласку кроз село, примећујемо да су сеоске улице празне. Понавља се прича од пре две године. Сви знају да долазимо. Сви знају ко је дошао, поименично, али ради избегавања сусрета, мештани, Албанци, седе у кући. Примећујемо их изавеса на прозорима, скоро у свакој кући. Неки би и изашли да дочекају комшије, али се плаше. Чега? Они најбоље знају..

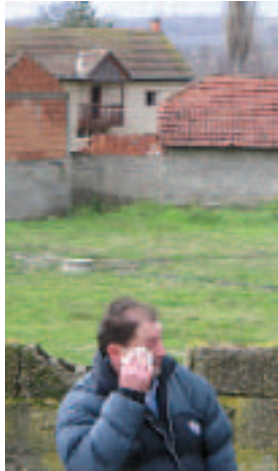
Ипак, случајно или не, један младић дочекује комшије и прихвата их у загрљај. Обилазимо повратничку породицу Крсте и Јаворке Станојевић. Смеју се, радосно дочекују сународнике. Питају зашто сви најављени нису дошли. Придружују нам се и трећи повратник **Димитрије Стојановић**. Потврђују нашу причу да се тачно знало ко долази у посету, али да не треба замерити, предизборна кампања је у току. На питање како им је, да ли имају проблема, одговарају: “Одлично.

Никога не дирамо и нико нас не дира. Може да се живи. Комшије су добре. Помажу нам”.

СУСРЕТ

За то време **Звонко Станојевић**, обилази место на коме му се налазила кућа. Није могао да задржи сузе. На месту куће, сметлиште. Није се томе надао од комшија. Али, за дивно чудо, иако смо очекивали изливе гнева и беса, то се није десило. Звонко је био уздржан. Иритирани што их комшије Албанци нису дочекали, Бранко, са сином, одлази до куће једног од комшија. Улази у двориште и тражи воду. Обичај је да се вода не одбија. И нису га одбили. У тренутку се појави већи број комшија Албанаца, донесоше воду и срдечно, рекло би се искрено, отпочеше поздрављање и пропитивање за здравље осталих чланова породице. Мој сапутник силом пије трећу чашу воде и даје ми знак да фотографишем овај сусрет. Ипак, поштујући гостопримство, одбијам. Ми смо њима ушли у кућу, нисмо позвани и то треба поштовати.

За то време, брачни пар, **Биљана и Живомир Ђорђевић**, обилазе своју имовину. Велики плац у центру села, сада без ограде. Кућу су им срушили, остала само уништена штала. Кроз средину плаца, испод места где се кућа налазила, сада пролази сеоски водовод и канализација. Нико их није питао за одобрење. Након два сата, крећемо према изласку из села. Успут сви поново бацају поглед на своје имање.

На крају села обилазимо кућу на коју је бачена експлозивна направа 2005. године. Поломљени прозори не уливају спокој. Кућа преко пута ње, примећујемо отворена. Констатујемо да је обијена, највероватније синоћ. Одговор на наш долазак, или знак добродошлице, питамо се. Позивамо полицајце и заједно са њима, покушавамо да укуцамо врата, да бар привремено заштитимо кућу од провалника. Полицајци кажу да они брину о безбедности повратника, али да сваку кућу понаособ не могу да чувају. Кућу треба да чувају власници. И ми се са тиме слажемо. Након кратког обиласка сеоске цркве која је такође јако оштећена експлозивном направом, паљења свећа, враћамо се за Призрен. На састанак са званичницима.

САСТАНАК

Звонко Спасојевић, на самом почетку састанка, изразио је незадовољство што састанку нису присутни челници општине, који могу да одлучују и дају конкретне одговоре, а не њихови гласноговорници. Истиче да не представља себе, већ више десетина породица и да жели конкретан одговор за њих. Живомир Ђорђевић, каже да је озбиљан повратник, да је анкетирани пре неколико година, па га интересује зашто до сада није ушао у ужи избор.

Одговор званичника на ово питање је да они који желе искрено да се врате, могу да то учине када год желе. На почетку, док њихова намера о повратку не буде јасна, могу

живети у празним новоизграђеним кућама својих сународника, јер нико више не жели да гради куће које ће бити празне. Овај одговор је узбуркао страсти расељених. Нико не жели да живи у туђој, већ у својој кући, са својом породицом. На питање представника UNHCR-а, у чему је главна препрека што се расељени не враћају, Бранко Ђекић одговара да је то број повратника. У тако малом броју, они се не осећају сигурним. Убеђује присутне да би много већи број озбиљних повратника био, када би се створили услови за повратак већег броја породица истовремено. На крају донесени су закључци. Да се што хитније организује међуетнички дијалог расељених са комшијама, да се направи списак од 5-8 повратничких породица за индивидуални повратак, да се, на наредном састанку ОРГ, позове већи број представника примајуће заједнице (Албанаца) и да на састанак ОРГ дођу представници расељених којима је имовина још узурпирана. Закључке су прихватили сви присутни. Остало је само да се исти реализују.

САОБРАЋАЈКЕ

Полазећи назад, почиње киша, а потом и снег. Све крупнији. Драго нам је да нас такво време није пратило у преподневним часовима када смо обилазили куће. Овако из кола, чини нам се да је лакше. Бар на самом почетку. Већ после пола сата пута, спуштајући се низ планински превој Дуље, застој. Тик испред нас, комби пун робе “закуцао се” у камион.

Наставак пута омогућен је само нама, али тек када смо возилима помогли у развлачењу возачке кабине која је прикљештила возача и сувозача. Настављамо опрезније него до сада. Након двадесетак минута, у Штимљу, код скретања према Липљану, други застој. Полицијајца каже да нас може пропустити, али због великог удеса на сред пута, нећемо никако моћи даље. Упућује нас на други путни правац преко Талиновца. Снег и даље пада. Први пут пролазимо овуда. На сред пута, када смо већ мислили да улазимо у Липљан, нови застој. Преврнути шлепер, а око њега више смрсканих путничких возила. Поново нас упућују на нови правац, преко Урошевца.

Све у свему, наш пут од Суве Реке до Приштине трајао је скоро пет сати. Сетисмо се Станојке и њеног сна. Да ли је то то? Или нас чека још нешто горе. На путу Подујево -Мердаре били смо једина возила у покрету. Прелазимо у централну Србију и борећи се са временским непогодама и умором, у Београд стижемо у раним јутарњим часовима. Срећни што је Станојкин сан “изашао на добро”.

Текст и фотографије: **Златко Маврић**

У НОВОЈ ГОДИНИ У НОВИМ КУЋАМА

Интерно расељена лица из Горњег Села - Горње махале, најзад су добили дуго очекивано обећање ојштинских званичника и представника међународне заједнице, да ће почешком 2008. године, бићи у својим новосаграђеним кућама.

Забележио: **Златко Маврић**

Нашим редовним читаоцима је познато петогодишње узалудно настојање расељених из Горње махале Горњег Села (Средачка Жупа - општина Призрен) да дођу до крова над главом и врате се у своје село.

ПУСТА ОБЕЋАЊА

Расељени из овог места, сместили су се, већим делом, у Нишу, Крушевцу, Београду, Јагодини, Смед-

Пут ка Горњем Селу

ереву и другим местима. Иако једна од најорганизованијих групација расељених (сеоски одбор већ више година јединствено спроводи многе активности), до данашњег дана, нису наишли на разумевање надлежних. Празне новоизграђене куће у Средачкој Жупи, изговор су надлежних, да такав начин повратка не оправдава уложена средства и да је реално сумњати и у искрене жеље за повратком Горњеселаца. А они стрпљиво чекају и користе све расположиве могућности. Обраћали су се првостављеном министру Министарства за повратак, другостављеном министру истог Министарства, Координационом центру, апеловали на свим већим конференцијама и саветовањима са интерно расељенима, користили своје позиције на Општинским радним групама - састанцима са званичницима у Призрену. И ништа. Почетни број (2003. година) од 87 регистрованих повратника, смањио се на 63.

У међувремену је преминуло 24-оро потенцијалних повратника. Многи од туге. Најприближнији повратку, мештани Горњег Села били су на крају 2006. године, када им је обећана реконструкција почетком 2007. године. Још једно разочарење. Разлога много. Главни, недостатак финансијских средстава. Ништа ново. А потенцијалних повратника све мање. Умиру у прогонству.

ДАЛЕКО, АЛИ БЕЗБЕДНО

До Горњег Села се може релативно лако. Чињенице говоре да је то најудаљеније и највише село у Средачкој Жупи. Његови мештани, додају "и најбезбедније". Расељени могу слободно, редовном аутобуском линијом да дођу до својих кућа. За сада нема проблема. Још се ништа на том терену није десило. Да не урекнемо.

Ипак, расељени су спокојнији и сигурнији када неко брине о њиховој безбедности. Овога пута, о логистици и безбедности за њих су бринули Дански савет за избеглице у сарадњи са Удружењем "Свети Спас" из Београда. Организована "Иди-види" посета је још један покушај да до повратка дође. Истовремено, да се испштује још један корак предвиђен Приручником о одрживом повратку.

Посета је заказана још септембра месеца. Иако су представници села покушали да укажу да је зими због неприступачног терена немогуће организовати посету,

Путавац Горња махала

процедура организације "Иди-види" посете није омогућавао ранији одлазак. Ипак, овога пута, и сам Бог је био уз ову групу расељених. Пут траје два дана. Оба су била изузетно лепа и сунчана.

НА ПУТ СА САДНИЦАМА

Првог дана се кренуло рано ујутро, испред просторија Данског савета за избеглице. На самом старту, група мала. Само двоје од пријављених 11 расељених. Пред полазак, отказало је троје. Двоје из страха (од 1999. године још нису били у посети своме месту), а један због обавеза на послу. За организатора ни мало весело тренутак, јер, да су на време одустали, неко би други дошао уместо њих. Овако, иде се са троје људи мање, а све је планирано за 11 особа. На самом поласку стереотип. Непријатна тишина у возилу. Мук.

Сарадници Данског савета покушавају да “пробију лед”. Обично се на оваква путовања понесе чекић, ексери, како би се закуцала врата након обиласка, ако их уопште има. Уствари, ако уопште има и куће. Наш сапутник, **Бранко Станојевић**, носи саднице. Питамо га шта ће му. Одговара да по први пут од 1999. године, иде у свој завичај. До сада није имао храбрости. Не због безбедности, већ због туге. После егзодуса, остао је још неколико месеци у колективном центру на Брезовици, како би био ближе кући. Када су му спалили кућу, није било сврхе даље седети на Брезовици. Отишао је за Београд. Сада је чврсто решио да се врати. Носи сад-

САСТАНАК СА ЗВАНИЧНИЦИМА

Састанак са општинским званичницима и представницима међународних организација, одржан је у Мушникову, у згради сеоског Дома културе, сада Канцеларије за заједнице. **Бедрија Ејупагић**, директор Канцеларије за заједнице, упознао је “госте” да је безбедносна ситуација повољна, позивајући заинтересоване на повратак. Истакао је да се овде тешко живи, и да пара нема. Ова информација изазвала је негодовање расељених. **Радислав Веселиновић**, истиче да би “био најсретнији када би ме они који су ме данас довели, оставили овде. Седео бих под шатором док ми се кућа не направи. Ја сам дошао да се вратим, а не да се шетам”. Бранко Станојевић на састанку је изразио незадовољство због процедуре по којима се подршка у “Иди-види” посети, пружа само расељенима који испуњавају одређене критеријуме, истичући да има доста оних који су пре 1999. го-

дине, напустили село, али сада имају велику жељу да се врате. Чланови породице **Трифуновић**, иако су раније напустили село, 1998. године су саградили нову кућу у селу, са намером да ту живе. Сада, не потпадају ни под критеријуме за “Иди-види” посету, нити за реконструкцију. А исти су веома активни чланови сеоског одбора.

Представник UNHCR-а је присутнима објаснио да UNHCR промовише право на повратак, али не и повратак, јер сматра да се још нису створили услови за безбедан одрживи повратак. “Свако може да се врати, али свако не може да добије помоћ. Помоћ у повратку, како у изградњи куће, тако и у храни и одрживости, је хуманитарна категорија, а не надокнада за штету која је претрпљена. Зато, корисници програма повратка и одрживости, могу бити само расељена лица која испуњавају одређене критеријуме”.

Представник UNDP-а је изразио жаљење што су представници села од самог почетка своје активности на повратку били категорични да се требало вратити цело село и вршити реконструкција свих 42 куће, а тек након тога 20. Упознао је присутне да је све мање пара за организовани колективни повратак, али зато има пара за појединачни - индивидуални повратак. Код таквих случајева се веома брзо може изградити 5-6 кућа у првој фази. Уколико повратници покажу жељу за повратком (живе у својим кућама), за кратко време ће се кренути у другу фазу, изградњу нових 6 кућа. И тако даље. Битно је да куће буду насељене, јер се више неће градити куће у којима нико не живи. Једини проблем који кочи почетак реконструкције, по речима представника UNDP-а, је реконструкција инфраструктуре, за шта ова организација нема пара.

Радивоје Стевановић је присутне замолио да изнађу могућности за инфраструктуру, у коју, по његовим речима, не треба пуно да се улаже, јер је рађена 1998. године. По њему, потребно је само обновити главни водовод. Бедрија Ејупагић је испред општине обећао реконструкцију инфраструктуре, али уз обећање да ће у село доћи озбиљни повратници, а не “викендаши”. **Живорад Симјановић** се присутнима захвалио на помацима у планирању реконструкције у Горњем Селу, захтевајући да, када су критеријуми за реконструкцију у питању, буду мало флексибилнији. Напомињући да је прошло осам година од егзодуса, да су се расељени нашли на улици, објашњава да су у међувремену морали да се побрину за своју породицу, да им у Србији обезбеде кров над главом. Не схвата како то да сада тај моменат утиче негативно на критеријуме за градњу, истичући да би главни критеријум требало да буде озбиљност повратка.

Састанак је, на опште задовољство свих присутних, завршен уз закључке, да општина почне са плановима за реконструкцију инфраструктуре, да UNDP, почетком пролећа, отпочне са градњом 5- 6 кућа, а да сеоски одбор изврши избор повратника за прву и другу фазу.

нице да засади нове воћке, да у пролеће почну да листају. Да живот крене. Активни је пчелар, а пчели треба цвет. И тако, чим поменуемо пчеле, почиње прича без краја. Зачас прођосмо Смедерево, Баточину, Јагодину, Крушевац, Алексинац, Ниш. А возило све пуније. Стижемо до административног прелаза Мердаре. Легитимисање са једне, па са друге стране. Сапутници, са правом, питају, зашто нас легитимишу ако је административни прелаз? Ми ћутимо. Навикли смо на такве реакције оних који по први пут иду у посету својој кући.

СВИ СМО МИ РОД

Стижемо до Штрпца. Ту ноћимо у кући домаћина **Зорана** и **Снежане Никчевић**. Иако се по први пут срећу, веома брзо се стварају пријатељски односи и расељени се, у пријатној атмосфери, фотографишу са домаћинима. Почињу причу, налазе заједничке пријатеље па чак и рођаке. “Прико, ми смо једно. Сви смо ми род” бодри госте Зоран, и нуди их својим “рукотворинама”, клековачом, кајсијевачом, пелинковцем, све из домаће режије. До касно у ноћ се причало. Мало је ко спавао.

Рано ујутро креће се даље. За Горње Село. Горњу махалу. Завичај наших сапутника. Дан предиван. Превалац, 1470 м надморске висине. Пуно снега и јарког сунца. Ваздух чист. Реже. Тешко се може описати и дочарати ономе ко макар једном није то осетио. А оном ко је осетио, не треба ни дочаравати, то само ствара тугу. Фотоапаратом покушавамо да овековечимо део ове зимске идиле. У договорено време стижемо до села. Возилима само до уласка у Доњу махалу. Због снега и леда, даље се мора пешке. А има доста да се пешачи. Обилазимо сеоско гробље. Они који први пут долазе, чуде се како је гробље уређено. Захваљују се онима који су, маја месеца, ове године, уз подршку организације “Свети Спас”, организовано дошли и уре-

дили гробље. Гробље се налази на граници између Доње и Горње махале. У Доњој је становништво мешовитог састава, у којем живе три српске породице, а у Горњој-чисто српској, нема ни једне усељиве куће. Сабласно пусто.

ОД КУЋЕ, НИ КАМЕНА

На уласку у Горњу махалу препрека. Под теретом снега, срушила се кућа и затрпала сеоску улицу. Даље смо морали околним путевима, кроз дворишта кућа.

Полако, али сигурно, обиђосмо све куће. **Десимир Стевановић** је најудаљенији. Одлазимо до места на којем се налазила његова кућа. Брисан простор. “Овде је некада била кућа. Од самог камена. Да ми је само да знам како су га однели. Е, баш су се намучили. Не знам да ли да их жалим, или да их кунем”, прича. Бранко сади своје саднице, а остали секу неке гранчице. Риби-зле, које овде одлично успевају. Понеће их за Србију, за унуке. Неколико фотографија за успомену, и крећемо пут Мушникове на састанак са општинским званичницима о чијим детаљима можете прочитати више у антрфилеу (оквиру).

Десимир Стевановић

По завршетку састанка, на којем је закључено да ће већ на пролеће почети изградња првих 5-6 кућа за повратнике, расељени су се упутили местима свог привременог боравка, пуни наде. Још једном се показало да су “Иди-види” посете, као и остали контакти расељених и њихових представника са званичницима општине и међународне заједнице, покретач повратка.

Фото: Удружење „Свети Спас“

ПОТЕНЦИЈАЛНИ ПОВРАТНИЦИ ПОСЕТИЛИ КОЈЛОВИЦУ

БЕЗ СУСРЕТА СА КОМШИЈАМА

Дански савети за избеглице, у сарадњи са удружењем “Божур”, крајем новембра, организовао је “Индивиди” њосету у којој су ИРЛ из Којловице, села надомак Пришћине, обишли своја њорухена имања.

У овом мешовитом селу, пре рата било је око 80 кућа, од чега је половина била у српском власништву. Житељи села су имали коректне комшијске односе, а онда је дошао рат, који је потпуно изменио слику села. Сада у Којловици нема ни једног житеља српске националности, најалост, нема ни њихових кућа. Све су порушене.

ВРЕМЕ КАО ПРИЗОР

У току посете пратило нас је невреме, снег, киша, ветар који леди кости. Све то није сметало групи расељених да евоцирају своје успомене. Супружници **Ђорђе** и **Наталија Станковић**, стоје поред своје порушене куће и сећају се како им је живот ту протицао. Двориште увек пуно дечије граје, преко дана пуно посла, а увече су долазили њихови пријатељи из Пришћине, па тако заједно, уз хармонику, песму и шалу, до дубоко у ноћ.

Кроз сећања, поред својих порушених кућа, заједно са нама пролазе и **Стана Јосифовић**, **Раде Ђорђевић**, **Зоран Стојановић**, **Слободан Миловановић**, **Зоран Илић** и **Војислав Јовановић**. Све њих спаја једна велика жеља и нада. Нада, да ће се опет вратити и да ће ту наставити своје животе. Они једноставно ту при-

„На враћима“ своје куће

падају, а у централној Србији су привремено, док се не реше проблеми и док им се не саграде куће.

Обилазимо и сеоско гробље, споменици порушени. Чују се уздаси и виде сузе у очима. Које су криви наши преминули? Одговора нема.

У ОПУСТОШЕНОЈ ЦРКВИ

Одлазимо из Којловице са гласним питањем: “Зашто нико од комшија није дошао да се поздрави са нама?” Сами налазе оправдање. Можда је лоше време разлог томе. Живели смо сложено и није било проблема.

Расељени из Којловице у цркви Св. Никола у Пришћини

Стижемо у Пришћину, да бисмо упалили свеће у цркви Светог Николе. Ова светиња уништена у мартовском насиљу, реновирана је само споља. Унутрашњост цркве није. Гледају и не верују. Уништене све иконе, нема олтара, све празно, само голи зидови. Навиру сећања. Ту су се крстили, венчавали, па опет крстили своју децу! Пале свеће и моле се Богу да све ово прође, да се врати стари живот и оживи црква са својим верницима. Одлазимо из Пришћине и ноћ проводимо у Чаглавици, у разговору са пријатељима и познаницима, до дубоко у ноћ.

НА САСТАНКУ У ОПШТИНИ

Још се нису слегли утисци од првог дана, а већ смо у општини Пришћина, на договореном састанку. Стигли су представници међународних организација. Од локалних званичника само **Мустафа Незири** и његова асистенткиња **Славица Столић**. Они су са нама провели и претходни дан. “Зашто није дошао председник или потпредседник? Па да нам они пожеле добродошлицу, да чују нашу жељу за повратком, да се договоримо сви заједно, јер ми смо житељи њихове општине”, готово у глас, запитали су расељени. Састанак се завршава са поново јасно исказаном жељом за повратком и надом да ће општина ускоро организовати састанак са комшијама. Желе да се погледају у очи и да кажу једни другима шта их мучи и шта се то дешава.

Одлазимо... Пролазимо Мердаре, а у минибусу тишина! Понеки уздах и нада да ће се, можда, вратити оно срећно јуче...

Текст и фотографије: Славица Нина Милуновић

ПРЕДСТАВНИЦИ УДРУЖЕЊА ЦЕНТАР ЗА ХУМАНЕ РЕСУРСЕ И ГЛАС КиМ, У ПЛЕМЕТИНИ, ПОСЕТИЛИ РОМЕ ПОВРАТНИКЕ

НА КУЋНОМ ПРАГУ

Роми повраћници којима се зраде куће у селу Племетини, ојшћина Обилић, у ишчекивању су завршетка радова, како би шћо йре, йривремени шаторски смешћај заменили шћоћлим домом. Овај йројекатћ изводи се у склоу SPARK йроћрама индивидуалноћ йовраћка коћа финансира UNDP.

Забележио: Раде Ѓирић

Фото: Бранислав Скробоња

Не види се Шара, нема месечине, нема лепоте. Дан је тмуран, кишовит и ветровит. Притиснути свакодневним бригама, људи поред којих пролазимо, немају кад мислити о томе. Упутили смо се до косовског села Племетине, да видимо како напредују радови на кућама за Роме повратнике.

КАКО ДО КУЋЕ?

У рано пролеће, активисти Центра за хумане ресурсе (ЦХР) из Београда, почели су са упознавањем седамдесетак породица са могућношћу повратка својим кућама. Од тог броја, тридесетак њих је одлучило да се врати. Имали су две опције да се одлуче за појединачан

повратак или као организована група.

Они који су се одлучили за прву опцију остваривали су то кроз кроз индивидуални повратак у оквиру SPARK програма који се одвијао преко Уједињених нација, односно, преко њихове агенције UNDP. Други који су се определили за групни повратак, своју жељу остварују преко организације Mercy Corps.

Ипак и када је реч о појединачном повратку, то не треба схватити баш тако.

Свесни чињенице да се људи у друштву боље ос-

ећају, процедура под појединачним повратком подразумева неколико породица које се истовремено враћају у исто место. Када их је више, осећају се сигурније.

ЗАВРШНА ФАЗА

Повратничке куће, на читавом простору Косова, па тако и ове у Племетини, препознају се по томе што су типски грађене и личе једна на другу. Уз то, чини се, да имају још један заштитни знак, ниједна споља није малтерисана.

Око ових, којима сада прилазимо, има доста деце. Нека, као помажу старијима, мања се играју. Трчкарају како би се загрејали. Хладно је под косовским небом без крова над главом. Примећујемо да нема великих грађевинских машина. Добар знак. Куће се налазе у за-

вршној фази изградње.

У друштву **Еве Кицлер**, координаторке UNDP- SPARK програма за појединачни повратак, стижемо ненајављени. Ева познаје сваког од повратника, као и ситуацију у којој је био пре него што се одлучио за овај корак. Течно говори, поред обавезног енглеског, албански и српски језик. Улазимо у једну од кућа. У току су керамичарски радови. Струја, вода и канализација су уведени. Остаје још да се уради изолација таванског простора, јер нема бетонске плоче. Напољу су одрасли заузети копањем канала за канализацију до септичке јаме. Поред њих је девојчица. Поздравља нас. Нисмо се дуго видели, још од школског распуста.

ПОД ШАТОРОМ

У међувремену, док смо разгледали ову кућу, скупиле су се и старешине породица. Међу њима је и

ПОСЕТА

Хилми Галиција. Нестрпљив да се што пре врати, није чекао да се кућа заврши, већ је дошао са својих 12 чланова породице. Одраслији и јачи су под шатором, добијеним од UNHCR-а, док су се они слабији шћућурили у једну шупицу, коју им је комшија дао на кориштење. Њему је, због бројности породице, изграђена кућа од 100 m², са два улаза, како то прописују UNMIK-ови стандарди.

Потврдио је речима, оно што смо видели кад смо дошли. Осмех и задовољно лице све говоре. У Београду је живео у нехигијенским насељима, без воде, струје, канализације, на мети разних хули-

гана. Сада је презадовољан, на почетку новог живота. Само да нађе посао, како би прехрано своју многобројну породицу. Вероватно ће то бити скупљање разног отпада, односно, како се то данас у жаргону каже, секундарних сировина. Јер заната никаквог нема. Можда ће деца изучити неки занат. Надамо се... Каже, нема бојазни што се кретања тиче, бар преко дана. Ноћу је нешто друго, тада ни деца не дозвољава да се удаљавају, јер "судбину не треба искушавати".

ПРОБЛЕМ ЗАПОСЛЕЊЕ

И повучени и тихи **Рамадан Краснићи**, радо би да нас угости. Макар сок и кафа. Живео је у истом насељу где и Хилми. Деца су му још у Београду, он је овде са

женом. Драго му је што се за њега и брата завршавају куће. У бризи је због брата који се налази у болници, па не зна да ли ће моћи сви да се преселе до Нове године. Волео би да приликом пресељења будемо овде.

Њега, као и остале, највише брине запослење, јер на Косову посла нема. Неуморну Еву интересују сви ови детаљи. Поготово је занима како и колико су задовољни радовима на кућама, имају ли примедби.

Једногласан одговор је да су, после више година проведених у расељењу у Србији, презадовољни. А сви деле и заједничку бригу како прехранити многочлане породице, кад је незапосленост огромна. Иако немају проблема са кретањем кад иду у Обилић, избегавају да се удаљавају кад падне мрак. Надају се, да ће временом и тај страх нестати.

Како је пред нама пут, а већ је пао мрак, опраштамо се од наших домаћина, уз позив да чешће свратимо. Макар на кафу и цигарету и "чашицу" разговора.

Свесни смо да им овакве посете много значе, зато обећавамо да ћемо гледати да навратимо кад год се укаже прилика.

РАДИО ЕМИСИЈА

Крајем новембра, у организацији Уније, односно њене чланице "Центар за хумане ресурсе", из студија Радија "Ром" у Обреновцу, емитована је емисија намењена расељеничкој популацији, пре свега ромској, у трајању од деведесет минута.

"Проблеми и проналажење трајних решења расељених Рома, Ашкалија и Египћана, кроз остваривање права на повратак на КиМ или интеграцију у средине у којима се тренутно налазе", била је прва тема емисије о којој су говорили **Давор Рако**, испред Представништва UNHCR-а за Србију и **Раде Ђирић**, координатор ЦХР-а. У току емисије, своја размишљања о наведеној теми, посредством телефонских линија и радио таласа, изнели су и **Срђан Шаин**, председник Ромске партије и народни посланик у Скупштини Србије и **Љуан Кока**, из Службе за људска и мањинска права Владе Србије.

"Остваривања права расељених Рома на лична документа, рад, образовање, социјалну заштиту, као и на узурпирану имовину на КиМ" била је друга тема емисије о којој је говорила **Иванка Костић** из НВО "Praxis" Београд.

Након емисије, која је по општој оцени професионално урађена, њени гости посетили су оближњу школу чији су полазници ромска деца. У друштву директора школе, представници UNHCR-а, "Praxisa" и ЦХР-а, изразили су задовољство њеним радом, а ученицима и наставницима пожелели успешан рад.

(Текст и фото: **Жељко Ђекић**)

O PRESTAVNIKURJA KOTAR CENTRO ZAKO HUMANA RESURSJA I KOTAR GLAS KOSOVA I METOHIJE POSEDINDJE E REMEN SO IRINDEPE

KO ПАРАГО КОТАР НЕВЕ КХЕРА

O Roma so irinen pe ki opstina Obilic, kolenge keren pe o khera djakeren te agorisaren pe lengere khera, sar bi nakhena so angle kotar satorja ko tate khera. Akava projekto kerelpe ko sklopo individualno iribe kaj del love o UNDP SPARK programi.

Zabelezindja o: **Rade Ciric**

Foto: **Branislav Skrobonja**

Na dichol nista, nane chon, nane suzipe. O djive bila-cho, perel brsind, phudel balval. Phandle pumare pharip-naja, o manusa uzalo ola nakha nane len vreme te mislinen adalestar. Podjindjam dziko kosovako gav Plemetina, te dikha sar djal i buci ko khera so keren pe e romenge so mangen te irinen pe.

SAR DJIKO KHER?

Palo jevend, o aktivistja kotar Centro zako humana resursja (CHR) kotar Beogrado, pocinde te upendjaren eftavardes familije sar saj te irinen pe pumere kherende. Katro kadavatrijanda familije andje odluka te irinen pe. Hine len duj opcije-te irinen pe korkore ili ko gupe organizovano.

Okola so odlucinde pe zaki prvo opcija ostvarindje pumaro iripe ko okviri SPARK program kova kerdja pe prekalo Ujedinjene nacije, prekali lengeri agencija- UNDP. Avera so ande odluka te irinen pe organizovano pumari zelja lacharde prekali organizacija Mercy Corps.

Ama i kana vakerele pe kotar pojedninacno iribe, adava na treba te dikhelpe adjuka. Svesna cinjenice so o manusa osecinen pe posukar kana si pobuter familije, procedura kotar pojedninacno iribe dikhel pe po buter familije te irinen pe ko jek vreme ko jek than. kana si pobuter, diken pe posukar.

BITIMI FAZA

Irutne khera, ko citavo prostori e Kosovako, pa i akala ki Plemetina, pendjaren pe pala dava so si tipski kerde i lici-nen jek ko aver. Uzo adava, te ovelolen panda jek znako, nijek avrijal nane makhli. Uzalo akala kolende akana ava isi but chave. Disave majbut pomozinen e phuren, pocikna khelen pe. Prasten sar bi hari tacovena. Sudro si talo Kosovsko devel, bizo krovo upradel o sero. Dikha so nane but masine. Suzo znako O khera bitinen pe. Amenca ko drustvo i **Eva Kitchler**, koordinatorka kotar UNDP-SPARK

programi yako individualno iribe. Ava bizi najava. I Eva danel savoren so irinde pe, sar i leskeri angluni situacija sar djivdindja djika na andja odluka te irinel pe. Sukar vakerele gadjikane thaj albanikane, angli englikani chib so mora te djanel. Hulja ko jek kher. Ko leste kerelpe keramika. Struja thaj panji i kanalizacija chivte pe angle. Achol te kerol pe panda izilacija ko tavanji, jel nane upre ploca. Avrijal o phure zauzmime bucaja hanen kanali thaj septicko rupa. Uzalo amende jek chajori. Reselpe amenca. Na dikhljam amen pobuter.

TALO SATORI

Majbut kendinde pe i u phure manusa uzalo amende. Maskarolende i o **Hilmi Galici**. Nadjakerdja o kher te kerelpe irindja poangle sa pe manisenca kola isilen desuduj djene. O Pobare i pozerale besen talosatori so dinja olen o UNHCR-a o pocikne i poslaba besen ki baraka so dinja olen jek lengero komsija. Oleske kerdja pe kher 100 m², soske leskeri familija si but bari, sar den o UNMIK-oskere standardja.

Potvrindindja pe lafjenca okova so dikhljam kana aljam. Hasanibe i leskeri baht dichon ko leskero cen. Ko Beogrado djivdindja ko bilacho than bizi struja bizo panji nahine le suzo kher. Akana si bahtalo ko pocetko katro nevo zivoti.

RROMANE

Akana isile bari mika sar te parvarel pe chaven but djene sar te arakhel buci buci nane nigde. Saj i akate ka kedel sas-trn, lila te biknel Nisavo zanati nikas nane ni ole ni leskere chaven i adava si baro problemi ama saj o chave ka sikljon disavo zanati ko djanelVakerel so nane ole dar te phirel prekalo djive. Racate si nesto aver na phirel but ni e chaven na del te phiren "i sudbina na treba te rodel pe".

PROBLEMI

I O **Ramadan Krasnici** bisundo na vakerel but mangel te ova oleskere gosja. Makar soko i Kafa te pija. Djivdindja ko isto naselje kaj i o Hilmi. O Chave si leske panda ko Beogrado ov akate pe romnjaja. But si sretno so oleske i leskere phraleske bitindje pe o khera.

Bari gajlja isi ole so si leskero phral ki bolnica, pa nad-janel dali ka vavel pe phraleja ko kher djiko Nevo Bers. Sukar bi ovela te saj te avel pe phraleja i e familijaja. I Ole

sar savoren najbuter sekirinel so ka keren bucaja, jel ki Kosovo nane buci. U Eva pucelolen majbit sa mandel te djanel. Majbuter sar si zadovoljna e kherenca isi li olen dis-avi primedba. Savore sar jek vakeren soj si sa sukar uzo khera sa sukar kerelpe, sar djivdinde anglune bersa dok hine nasle manusa ki Srbija akana si sa sukar. Ama savore isiolen jek muka sar ka parvaren pumare chaven. kana nane nisavi

buci. I ako naneolen problemi te phiren kana djan ki Obilic nasen racate te phiren. Nadinen pe so palo jek vreme i adaje dar ka nakhel.

Sar si anglamende dur drom, a i rat vec pelji, resaamen amare domacinenca, on amendar mangen te ava pale amen vakera so ka ava, makar te pija jek soko kafa thaj jek cigara, te vakera hari.

Haljova olen so akasavke posete olenge but znacinen vakera olenge so ka ava pale. Kana ka ovel amen dijek pri-lika.

RADIO EMISIJA

Ko Novembro o masek ki organizacija Unija i lakere clanice "Centar za humane resurse" kotar studijo Radija "Rom" ki Obrenovc, kerdja jek emisija koja hine namenime nasle manusenge, najangle e romenge, koja trajindja 90 minuta.

"Problemja i sar te arakhen pe trajna resenja e nasle manusenge Roma, Askalije thaj Egipcjanja. Andro pravo ko iriba ki KiM ili ki integracija ko thana kaj akana besen ", hine prvo tema ki emisija kaj vakerde **Davor Rako**, anglo Predstavništva UNHCR-a zakí Srbija i **Rade Ćirić**, koordinatori ko CHR. Ki emisija pumaro dikhibe dine ko telefonji i o predsedniko kotar i Romani partija **Srdjan Sain** thaj o **Ljuan Koko** kotar i sluzba zako ljudska i manjinska prava ki Vlada Republike Srbije.

" Sar saj te lacharen pumare prava o Roma ko pumare dokumentja, ki buci, sikavipe, socijalno zastita sar i ko olengero imanje ki KiM" so o chibane lile hine dujto tema kaj vakerdja i **Ivanka Kostic** kotar Nvo "Praksis" Beograd.

Pali emisija koja savore vakerdensoj sukar kerdí lakere gosja posedindje jek sikavni ki koja djan o romane chave .Ko drustvo e direktorija kotar i sikavni o prestavnicja kotar UNHCR, PRAKSIS i CHR izrazinde pumaro zadovoljstvo so sukar keren, a e chavenge thaj e sikavnenge dine bah zakí buci.

(Z. Dj.)

У БУДВИ ОДРЖАН ТРОДНЕВНИ МУЛТИЕТНИЧКИ ТРЕНИНГ ИЗРАДА БИЗНИС ПЛАНОВА

У оквиру пројекта “Економски развој”, који финансира Дански савет Косова, у оквиру Косовског иницијативног програма (КИР), удружење “Југ” из Краљева у партнерству са организацијом Иницијатива за мир (IFP) из Пећи, организовало је шродневни мултиетнички тренинг на коме је учествовало 16 представника албанске (примајуће) заједнице, иворајника и ишнерно расељених лица из села Клинавац, ойштина Клина.

Тренинг је организован у Будви, у периоду од 22. – 25. новембра 2007. године и представља финалну активност у реализацији десетомесечног пројекта у селу Клинавац.

ТРЕНИНЗИ

Током трајања пројекта, кроз имплементацију његових активности, било је обухваћено укупно 48 директних корисника (16 примајућа заједница, 16 повратници и 16 ИРЛ, будући повратници), који су кроз организовање четири циклуса тренинга, едуковани и оспособљени за самосталну израду бизнис планова.

Прва два циклуса тренинга била су директно усмерена на пружање техничке подршке и помоћи циљној групи (повратницима, примајућој заједници и ИРЛ-а у селу Клинавац) у правцу њихове едукације и оспособљавања за самосталну израду бизнис планова.

Два преостала циклуса тренинга била су усмерена на конкретну израду бизнис планова, при чему је свака група учесника имала задатак да изради по један предлог бизнис плана. Као крајњи резултат рада, настала су четири бизнис плана за четири унапред селектоване делатности, које, по мишљењу учесника тренинга, имају перспективу за даљи развој и унапређење.

БИЗНИС ПЛАНОВИ

Организовање тродневног финалног тренинга, пружило је могућност свим учесницима, да својим заједничким радом кроз примену стечених знања, уз стручну помоћ тренера, финализирају раније израђене нацрте бизнис планова за селектоване делатности, као и да их прилагоде постојећим процедурама за добијање кредита и грантова.

За реализацију целокупног програма као тренер био

је ангажован **Бојан Ђирковић**, дипломирани економиста из удружења “Југ”.

Целокупан програм тренинга, реализован током три дана његовог трајања, обухватао је следеће активности:

Презентација нацрта израђених бизнис планова за селектоване делатности, затим презентација процедура и приступа микрофинансијским институцијама, као и рад на припреми и прилагођавању бизнис планова постојећим прописима и процедура за добијање кредита / грантова, биле су три централне теме овог семинара.

Усвајање знања из области израде бизнис планова, као и оспособљавање учесника за практичну примену тих знања у њиховој изради, био је један од главних циљева овог пројекта. Само постојање четири израђена бизнис плана, за развијање препознатих профитабилних делатности, а са циљем унапређења економског развоја села Клинавац и његових становника, представља резултат који сведочи у прилог остваривању задатог циља пројекта.

ЗАКЉУЧАК

Сви учесници тренинга су током свог рада показали велику заинтересованост за ову тему и истовремено изразили жељу за даљим усавршавањем из ове области.

Потреба за овом врстом едукације већа је и због саме чињенице да су у току разни грант програми који су тренутно актуелни, а који захтевају писмени захтев и образложење пословне идеје од стране подносилаца, у виду бизнис плана као основни предуслов за добијање тражених средстава.

На основу параметара из евалуационих листића, намеће се закључак да су сви учесници високо оценили целокупан тренинг, почевши од структуре предложених елемената, услова рада, рада тренера и целокупног амбијента.

Текст и фото: **Ивана Марковић**

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

Учесници тренинга, осим присуства предавањима, дружили су се у слободном времену и размењивали искуства у другим сферама интересовања. Једну од таквих активности забележила је и наша камера приликом присуства, свих учесника тренинга, ватерполо утакмици у Будви.

НАКОН ВИШЕ ОД ОСАМ ГОДИНА ЖЕНЕ ИЗ СРБИЦЕ ПОСЕТИЛЕ ОВАЈ ГРАДИЋ У ЦЕНТРУ ДРЕНИЦЕ, А ЗАТИМ И МАНАСТИР ДЕВИЧ

МОНАХИЊЕ КАО ПРИМЕР

У орџанизаџи Данскоџ савеџа за избеџлице и удружења “Завичај за повраћај” Краџујевац, у оквиру “Иди - види” посеџа џраду Србици, шестџ храбрих жена, некадашњих мешџанки овоџ џрадића, посеџиле су своје домове, обишле џробове најмилиџих, а на крају и монахиње манастира Девич.

ПРЕТРЕС

У најмању руку изненађујући и неочекиван почетак. Детаљан претрес свих учесница посете од стране Косовске полиџијске службе, унео је још већи немир у

душе ових истински “јаких” жена, које су смогле снаге, да оду тамо где ретко ко од представника српске заједнице и пролази. Дреница је још увек, за српску, али и

ЧИЧАВИЦА НЕКАД, А ДАНАС?

Турски попис из 1485. године, у области Бранковића, бележи у Дреници 79 насеља са 89 уписаних цркава и манастира, међусобно удаљених по 2 - 4 километра.

На подручју планине Чичавице, названом СРПСКОМ СВЕТОМ ГОРОМ, по турском попису из 1525. /1526. год и 1544. /1555. године, уписано је “укупно манастира и цркава 52”, од чега је утврђено 38 црквишта. У народу постоји предање да у Чичавици има 77 извора, 77 потока и 77 цркава.

било коју другу неалбанску заједницу, неприступачна.

Непосредно по уласку у зграду општине атмосфера је постала нешто опуштенија. Добродошлица представника локалних званичника, како то већ предвиђа уобичајени протокол, присећање на некадашње добре комшијске односе, будио је наду у евентуалну могућност неког новог мирног и заједничког суживота.

ХОД ПО ХУМКАМА

Чини се на кратко. Већ сам обилазак узурпираних станова враћа нас у стварност. Иако се сви у пратњи понашају релативно коректно, у ваздуху се осећа нелагодност и узнемиреност. Не зна се код кога више. Оних који обилазе своје домове или оних који се тренутно налазе у њима. Ништа боље се није осећала ни ауторка ових редова, тако да је, пре него што је успела да направи неку фотографију, обилазак станова већ завршио.

Али зато јесте на гробљу. И то више њих. А православно гробље је посебна прича. Споменици срушени. Ограде нема. А оно што је свима пало најтеже

је ход по хумкама, а да нисмо свесни да то чинимо. Жене Србице по сећању покушавају да упале свеће, за своје драге, за све који ту леже, али им то тешко полази за руком. Више нема трагова или су они једва видљиви. Немо и достојанствено, у колони, плашећи се да неког "не повреде" упућују се ка излазу гробља.

СВЕЋЕ У ДЕВИЧУ

"Упалићемо свеће у Девичу, за све наше живе и све наше мртве, да пронађу мир", кажу и заједно с пратњом крећемо ка овој светињи. Манастир Девич,

смештен у срцу Дренице, на обронцима Дреничких планина, удаљен пет километара од Србице, дочекује

нас увезан у бодљикаву жицу, високо уздигнут изнад неких чудних јесењих црвених боја шуме. Дочекује нас игуманија **Анастасија**, шири руке, отвара врата цркве. Након што смо се накратко окрепили задивљени смо историјом манастира. Од његовог подизања давне 1434. године до данашњих дана. Рушен је и обнављан више пута у својој историји. Турци су га палили више пута, Аустроугари 1915. године, Албанци 1941. године.

НЕПОКОЛЕБЉИВОСТ

У новије доба манастир је гранатиран у време сукоба, 1998 / 1999. године. Последњи пут 18. марта 2004. године, под будним оком француског КФОР-а. Монахиње су евакуисане, а манастир спаљен. Оскрнављен је кивот Св. Јоаникија Девичког и гробови монахиња.

Упркос свему, монахиње се враћају у манастир 14. априла 2004. године, када је постављен и кров. Од тада, па до данас, обновљен је у целости стари конак и постављени бакарни олуци, док су радови на осталим објектима у току. Фреске које нису у потпуности уништене, још увек нису очишћене, конзервиране, нити рестауриране, као и нови иконостас, који би требало да се изради до краја ове године.

Напуштајући манастир, одајући признање монахињама на истрајности и непоколебљивости у очувању ове српске светиње, размишљамо, да ли ће и некадашњи нелбански становници Дренице имати воље и снаге да пођу путем мохинења. Узимајући у обзир тренутну ситуацију, нисмо превелики оптимисти....

Текст и фотографије: **Јелена Матовић**

ПРОСЛАВА КТИТОРСКЕ СЛАВЕ МАНАСТИРА ДЕВИЧ Св. ЈОАНИКИЈА ДЕВИЧКОГ

Око пет стотина верника из различитих крајева Србије и Црне Горе, прославило је 16. децембра, ктиторску славу манастира Девич Св. Јоаникија Девичког. Свету архијерејску литургију служио је Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски и Архиепископ цетињски **Г. Амфилохије** уз саслужење Епископа Рашко-призренског **Г. Артемија** и Епископа Липљанског **Г. Теодосија**, као и више свештенослужитеља из разних епархија СПЦ. Након Свете Архијерејске литургије пресечен је славски колач, а за све госте игуманија манастира мати Анастасија са сестринством приредила је славски ручак.

КИМ Инфо-служба

ОБЈЕКТИВ СА КИМ

РАСЕЉЕНИ У ОБИЛАСКУ СВОЈИХ ОГЊИШТА И СВЕТИЊА

Смаћа...

...Којловице...

..Горњеџ Села...

...Мушњикова...

..Доброг Дуба и Накарада...

...и манастира Девич.

Фотографије: Златко Маврић, Славица Милуновић и Јелена Матовић

ИРЛ УЧЕСНИЦИ НА ОПШТИНСКОЈ РАДНОЈ ГРУПИ ПРИШТИНА ШТА СЕ ДЕШАВА ОКО ГРОБЉА У ПРИШТИНИ?

Већ неколико месеци сви који путују за Приштину, када дођу до надвожњака са кога су навикли да посматрају гробље зарасло у коров и шибље, више не могу да виде споменике и кров нове капеле.

Наиме, падина са северне стране гробља, удолина испод надвожњака, напуњена је тонама, однекуд довезене земље. Са свих горњих страна, око гробља полако, али сигурно, “расте” брдо и то уз сам улаз у гробље. На великом паркингу “Југопетрола”, на коме се некад паркирало десетак аутобуса, приликом доласка на Задушнице, сада су “изникле” и расту две вишеспратнице.

Расељена лица која учествују у Општинској радној групи за повратак у општини Приштина, поставила су питање: Шта се то дешава око гробља? **Шефки Гаши**, доскорашњи потпредседник општине Приштина, одговорио је, на Радној групи у новембру, да се на поменутом месту зидају зграде министарства. Што се тиче земље, рекао је Гаши, општина испитује коме земља припада, приватном лицу или државној фирми, како би знали коме да наложе да одвезе земљу са тог места. Успут речено, зграде, у потпуности, имају архитектонску форму стамбених зграда, са погледом на гробље, док количина земље, уместо да се одвози, стално расте.

Земље је већ толико да је угрожена северна страна гробља са које жичана ограда већ попушта. Треба рећи да се у том северном делу налазе гробови знаменитих Јевреја који су живели у Приштини и оставили свој траг. То су сефардски трговци, лекари и остали чланови породица Леви, Адишес, Рубен, Барух и многих других.

Ово нису само сакрални објекти већ споменици од посебне културно-историјске важности, саркофази које треба чувати као споменике културе. Међутим, они су сада толико угрожени да нека већа киша или јачи ветар, могу да покрену земљу која би их сасвим прекрила.

При UNMIK-у постоји служба која је задужена за решење овог проблема, али се још увек не оглашава. Апелу расељених лица придружују се и многе међународне институције, али, нажалост, нема помака у погледу заштите овог сакралног места које је значајно у свим временима за све народе, без обзира на веру, националност или боју коже.

Поглед са надвожњака из аутомобила

Текст и фотографије: **Радмила Вулићевић-Тодић**

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Првог српског устанка 109, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/322-99-18, e-mail: gkim@eunet.yu, www.glaskim.co.yu

Завичај за повратак – Крагујевац, Душана Дугалића 47, тел: 034/362-376, e-mail: zavicpo@infosky.net

Зора – Светог Саве 6, Беране, Тел/факс: 087/234-200, e-mail: zora_nvo@cg.yu

Југ – Краљево, Цара Душана 27/39, тел: 036/323-220, факс: 036/320-430, моб: 064/612-79-66, e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Никола – Ресавска 33, Београд, Тел/факс: 011/32-32-620, e-mail: svnikola@scnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.yu, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, Душанов Базар, купола, локал 223, тел: 018/257-184, e-mail: vulicevic@bankerinter.net

Центар за правну заштиту – Београд, Балканска 25, Тел/факс: 011/2686-161, e-mail: rprotect@eunet.yu

Центар за хумане ресурсе – Сутјеска 318/е Котез – Београд, Тел/факс: 011/715-762, e-mail: chrbgd@eunet.yu

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.yu, www.unijakm.org

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Гордана Ђекић** и **Раде Ђирић** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Радмила Вулићевић-Тодић**
Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153